

școli dotate cu tipografii proprii. Prima din ele, cea de la Lvov, intitulată *Грамматика dobrogлаголикаго єдино-словєнскаго языка*, a apărut în 1591, avînd în subtitlu dedicația: *Ко наказанію много-именитому Россійскому роду*⁶.

În cuprinsul acestei gramatici, formele caracteristice grecești sînt transpuse în limba slavă bisericească, uneori strecurîndu-se și anumite particularități locale (ucrainisme); aceste forme, repetate în traducerea slavă, care se dă paralel cu textul grecesc, nu corespundeau, evident, celor slave bisericești⁷. Totuși, ea a exercitat o influență oarecare asupra celeilalte gramatici slave, mult mai importantă, apărută în 1596 la Vilno, anume *Грамматика словєньска*, întocmită de protoiereul Lavrentie Zizanie. Autorul fusese mai întîi profesor la școala amintitei organizații «Bratstvo» de la Lvov⁸, de unde a trecut în 1592 la Brest, apoi la Vilno, stabilîndu-se în cele din urmă la Moscova⁹.

2. Ediția din 1619 a gramaticii lui Smotrițki. Un eveniment cu adevărat epocal în istoria gramaticii slave îl constituie renumita ediție din 1619 a gramaticii slave a lui Meletie Smotrițki, apărută la Eve, în apropiere de Vilno, avînd ca titlu: *Грамматики словєнскихъ правилное свѣтама потѣшїемъ многоязычнаго мнѣха Мелетїя Смотрицкаго*... Prin acest manual de gramatică slavă destinat «profesorilor», Smotrițki, unul din cei mai învățați oameni ai timpului, a urmărit un scop practic: de a pune la îndemîna dascălilor acest mijloc de învățare a limbii slave bisericești. Trebuie remarcat însă faptul că Smotrițki a ținut seamă de procesul înlocuirii acestei limbi învechite prin limbile slave vii (rusă, ucraineană, bielorusă), încît gramatica acestuia e și o lucrare de inovație în raport cu cele anterioare. În redactarea sa, autorul a căutat să elimine, pe cît posibil, influența sintaxei rigide a limbii slave bisericești, limbă ce aluneca tot mai mult pe făgașul celorlalte limbi moarte. Cercetătorii de mai tîrziu au constatat că, pentru întocmirea manualului său, Smotrițki a cules «numeroase reguli» din gramaticile limbilor «greacă și latină», adăugînd însă și «multe de la sine»¹⁰. Fiînd continuu preocupat de ideea de a stabili principiile reale ale gramaticii slave, Smotrițki introduce în gramatica slavă cel de-al șaptelea caz, numit *сказательный падежъ* — cazul prepozițional; în același timp aduce o prețioasă contribuție la fixarea terminologiei gramaticale slave, păstrată, cu unele modificări, pînă astăzi în mai toate gramaticile slave.

3. Alte ediții ale gramaticii lui Smotrițki. Importanța științifică a gramaticii lui Smotrițki rezultă și din marele ei număr de ediții. Timp de peste o sută de ani, ea continuă să-și exercite nestîngerit rolul de manual didactic, împrăștiindu-se la început de la un deceniu la altul. Astfel, după ediția din 1619, avem ediția din 1629 publicată, tot de autor, la Vilno, iar în 1638, cinci

⁶ S. F. Librovici, *История книги в Россіи*, ediția a II-a, Petrograd și Moscova, 1914, pp. 107—108 (la pagina 110 se dă facsimilul copertei). Vezi, de asemenea, *Россійская грамматика*, ediția din 1855, tipărită la împlinirea a 100 de ani de la apariția acestei gramatici a lui M. Lomonosov, la p. 47 din prefața întocmită, cu acest prilej, de acad. I. I. Davidov.

⁷ P. S. Kuznetsov, *op. cit.*, p. 9.

⁸ Avînd această funcție, el a contribuit, probabil, la întocmirea gramaticii slave precedente (din anul 1591).

⁹ Alte informații în legătură cu gramatica slavă din 1596 se găsesc în lucrarea citată a lui S. P. Librovici, p. 97—98 (la pagina 101, autorul dă și facsimilul copertei).

¹⁰ Vezi prefața *Gramaticii slave* editată la Rîmnic în 1755, p. 5. De asemenea în lucrarea lui S. K. Bulici *Очерк истории языкознания в Россіи*, 1904, în care se arată (la paginile 175—179) că Smotrițki a folosit gramatica grecească a lui Lascaris apărută la Milano în 1476.